

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาประเทศไทยได้ใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมรวม 8 ฉบับ โดยรัฐได้ใช้แนวความคิดพัฒนาเศรษฐกิจเป็นหลัก ถึงแม้การพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ จะมีจุดมุ่งหมายคือ เพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีการพัฒนาประเทศที่แท้จริงไม่ได้หมายถึงการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียวแต่จะต้องให้ประชาชนมีสุขภาพอนามัยที่ดี มีการศึกษาที่เหมาะสม ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างฉลาดรักษาสภาพแวดล้อม เพราะภูมิปัญญาที่มีอยู่ มีการกระจายรายได้ที่เป็นธรรม แม้ว่าประเทศไทยจะเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง แต่ได้นำทรัพยากรมาใช้เป็นอันมาก และใช้อย่างไม่ระมัดระวังจนเกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากร เช่น ป่าไม้ ที่ดิน แร่ธาตุ และแหล่งน้ำ จึงเป็นเรื่องสำคัญที่ควรได้รับการแก้ไขเพื่อไม่ให้เกิดความรุนแรงเพิ่มขึ้นซึ่งการรักษาสภาพของทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมให้อยู่ในสภาพที่ดีนั้นจะต้องมีการพัฒนา ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติสิ่งแวดล้อม การที่จะให้ประชาชนตระหนักถึงโทษ จากความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติเพราะสิ่งแวดล้อมซึ่งมีผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม ในด้านคุณภาพชีวิตสุขภาพที่อยู่อาศัย ถ้าประชาชนจำเป็นต้องมีความรู้ เรื่องต่าง ๆ เหล่านั้นโดยให้ทันกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี

ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 1 ถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 3 เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ สังคมไทยเริ่มประสบปัญหาสิ่งแวดล้อมและรัฐบาลเริ่มได้มองเห็นปัญหาที่เกิดขึ้น โดยเริ่มมีการวางมาตรการการแก้ไขปัญหาทางสิ่งแวดล้อมเข้าไปบรรจุเข้าไปในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 (พ.ศ.2520-2524)และเพิ่มแนวคิดการแก้พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมควบคู่กันไป จนกระทั่งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) ได้มีการกำหนดทิศทางนโยบายสิ่งแวดล้อมให้ชัดเจน จนถึงปัจจุบันแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ซึ่งจะสิ้นสุดในปี พ.ศ. 2544 การพัฒนายังดำเนินไปข้างหน้า ถึงแม้ประเทศไทยจะประสบกับภาวะเศรษฐกิจชะลอตัว แต่การที่ประเทศไทยจะประสบกับสภาวะเศรษฐกิจชะลอตัว ยิ่งทำให้การนำเอาทรัพยากรธรรมชาติมาใช้เพื่อเพิ่มการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการลดต้นทุนโดยจะเพิ่มมลภาวะทางสิ่งแวดล้อมมากขึ้นกว่าเดิม การให้ความสำคัญ

ของการขยายความเจริญทางเศรษฐกิจ การนำเอาทรัพยากรธรรมชาติมาใช้อย่างฟุ่มเฟือยและนับวันจะร่อยหรอลงไปทุกทีและไม่ได้นึกถึงภาพรวมในอนาคตปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ปัจจุบันทรัพยากรได้ลดจำนวนลงไปมากและการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมที่เลวลง เกิดมลพิษและได้ส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของสิ่งมีชีวิตต่างๆ โดยเฉพาะกับมนุษย์ นอกจากนั้นแนวโน้มในอนาคตยิ่งจะมีความรุนแรงเพิ่มทวีคูณขึ้นอีกอันเนื่องมาจากไม่ได้มีการวางแผนและจัดการการใช้ทรัพยากรของมนุษย์และการจัดการสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมเพียงพอและดีพอ ยังมีความขัดแย้งระหว่างผู้ได้ประโยชน์กับผู้เสียประโยชน์เนื่องจากการได้รับผลกระทบจากการใช้ทรัพยากร โดยก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของมนุษย์หรือสิ่งมีชีวิตอื่นๆในระบบนิเวศวิทยาตลอดจนทรัพย์สินและคุณภาพชีวิตของบุคคลและสังคมโดยรวม สถานการณ์ประชากรของโลกปัจจุบันกำลังสร้างความกดดันให้กับสภาวะแวดล้อม ปัญหามลภาวะสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมธรรมชาติเป็นอย่างมาก การเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของประชากรโลกหมายถึงการเพิ่มขึ้นของความต้องการพื้นฐานของชีวิตที่ต้องมีการนำเอาทรัพยากร ธรรมชาติมาใช้ประโยชน์ ในขณะที่เดียวกันประชากรของโลกก็มีความต้องการสิ่งที่มีความสำคัญสำหรับชีวิตอีกอย่างน้อยสิ่งหนึ่งคือสภาวะแวดล้อมที่มีคุณภาพสูงหรือสภาวะแวดล้อมที่ยังคงสภาพความเป็นธรรมชาติ (มนัส สุวรรณ, 2538)

Rothenberg (อ้างใน คณิต เศรษฐศาสตร์, 2526) กล่าวว่ามลสารประเภทต่างๆ ซึ่งแตกต่างกันไปตามแต่ละสาเหตุของการเกิดมลสารต่าง ๆ เป็นผลตามมาจากการที่ผู้ผลิตปล่อยของเสียเข้าไปในตัวกลางสิ่งแวดล้อมที่ทุกคนในสังคมเป็นเจ้าของซึ่งคนในสังคมไม่สามารถได้ตอบจึงตกเป็นเหยื่อของมลภาวะและแบกรับภาระต่างๆ เหล่านั้น ปัจจุบันมนุษย์มีพฤติกรรมการผลิตและบริโภคนิยมรวมถึงการค้าแบบทุนนิยมที่เน้นความสะดวกสบายเพื่อสนองความต้องการของมนุษย์ แต่ใช้ทรัพยากรมากเกินไปและหนีการเกิดมลภาวะที่ออกสู่สิ่งแวดล้อมและสังคมของมนุษย์ไม่พ้น ประเวศ วะสี (2536) กล่าวว่าสุขภาพอันหมายถึงภาวะทางกายทางจิตและทางสังคมแต่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาทั้งหมด การเอาเศรษฐกิจเป็นตัวตั้ง ได้ก่อให้เกิดการทำลายสิ่งแวดล้อมและสังคมอย่างรุนแรง วิกฤตการณ์สิ่งแวดล้อมกำลังเป็นปัญหาที่รุนแรงที่สุดเมื่อสิ่งแวดล้อมวิกฤต สุขภาพย่อมวิกฤตด้วย เพราะสุขภาพของคนกับสุขภาพของสิ่งแวดล้อมปฏิสัมพันธ์กัน

ปัจจุบันความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกำลังเป็นปัญหาที่สำคัญเกิดขึ้นทุกแห่งทั่วโลก โดยมีความรุนแรงทางปัญหาแตกต่างกันไป ตามระดับการพัฒนาของประเทศ ความหนาแน่นของชุมชน และอุตสาหกรรม การตัดวงจรประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติมากเกินไปถึงการณ์ การดิ้นรนเพื่อชีวิตอยู่รอดของมนุษย์

ความเห็นแก่ตัวของบุคคลบางกลุ่ม และการขาดความสนใจอย่างจริงจัง จากเจ้าหน้าที่ของรัฐแล้วแต่ เป็นตัวการที่สำคัญในการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะภาคเหนือของประเทศไทยการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า หรือการตัดไม้เพื่อการใช้สอยในครัวเรือนและภาคเหนือ ยังมีแร่ธาตุที่กลุ่มบุคคลหนึ่งดำเนินการอยู่ ซึ่งการทำเหมืองแร่ นั้นยังส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย ดังเช่นการทำเหมืองแร่ฟลูออไรด์ที่ตำบลเมืองแปง อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอนนั้น

Ekstrand, 1988 กล่าวไว้ว่าการทำเหมืองแร่ โรงงานอุตสาหกรรม การเผาถ่านหิน การผลิตปุ๋ยและยาฆ่าแมลงที่ไม่มีการป้องกันอาจก่อให้เกิดมลพิษของฟลูออไรด์ได้อย่างมากมาย ส่วนการทำเหมืองแร่ฟลูออไรด์ที่ทำให้มีการทำลายทรัพยากรอื่นๆไปด้วยเช่น ป่าไม้ หน้าดินถูกชะล้างและเกิดมลสารออกสู่สิ่งแวดล้อม สารฟลูออไรด์จะปะปนสู่อากาศ และที่สำคัญจะปะปนสู่แหล่งน้ำผิวดิน สู่พืชพันธุ์ต่างๆ และสู่ห่วงโซ่อาหาร (ศูนย์ทันตสาธารณสุขระหว่างประเทศ ,2539) เนื่องจากฟลูออไรด์เป็นสารที่ใช้เป็นยาฆ่าแมลงและใช้ในการกัดแก้วได้จึงเป็นเหตุทำให้คนกลัวเป็นอันตรายต่อชีวิตทรัพย์สินและสิ่งแวดล้อมได้ อาการเมื่อได้รับพิษของฟลูออไรด์คือคลื่นไส้อาเจียนอาการเป็นพิษเรื้อรังได้แก่ฟันตกกระกระดูกงอก(Murray, 1976) เพราะในน้ำดื่มมีฟลูออไรด์สูงถึง 10 ส่วนในล้าน ซึ่งวันหนึ่งๆอาจจะได้รับฟลูออไรด์ตั้งแต่ 20-80 มิลลิกรัมเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 10-20 ปี บางคนปรากฏว่ามีกระดูกพิการ (Kyphosis) ขาโก่ง หลังงอและมีอาการชาถึงเจ็บปวดและเป็นอัมพาตได้ (ฮืด กฤดากร,2518) มุณี แก้วปลั่ง (2532) ได้กล่าวไว้ว่าปัญหาฟลูออไรด์เป็นพิษที่พบได้ในจังหวัดภาคเหนือของประเทศไทยนั้นส่วนใหญ่เป็นความผิดปกติของฟันทำให้ฟันไม่ขาวสวยและผิวเรียบเหมือนปกติและการใช้เครื่องกรองฟลูออไรด์ในน้ำก็สามารถป้องกันฟลูออไรด์เข้าสู่ร่างกายมากเกินไปได้

การทำเหมืองแร่ฟลูออไรด์ได้ทำให้มีการทำลายทรัพยากรอื่นๆไปด้วยเช่น ป่าไม้ หน้าดินถูกชะล้างและเกิดมลสารออกสู่สิ่งแวดล้อม สารฟลูออไรด์จะปะปนสู่อากาศ และที่สำคัญจะปะปนสู่แหล่งน้ำผิวดิน (ศูนย์ทันตสาธารณสุขระหว่างประเทศ,2539) หากประชาชนได้รับสารฟลูออไรด์ในปริมาณที่เกินขนาดก็จะทำให้เกิดพิษจากสารฟลูออไรด์เช่นฟันตกกระ ผิวฟันไม่เรียบ ไม่สวยงาม (โคสิต ออบสุวรรณ,2538) ซึ่งสามารถพบเห็นชาวบ้าน ตำบลเมืองแปง อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีลักษณะฟันตกกระ ไม่สวยงามนี้เช่นกันซึ่งมีการทำเหมืองแร่ฟลูออไรด์ ใกล้แหล่งน้ำอุปโภค บริโภค ของชาวบ้าน เพื่อเป็นแนวทางแก้ไขและ ปรับเปลี่ยนความรู้และพฤติกรรมให้ถูกต้องและเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่มีการทำเหมืองแร่ฟลูออไรด์ จึงสนใจในการทำวิจัยในพื้นที่การทำเหมืองแร่ ตำบลเมืองแปง การสำรวจความรู้และพฤติกรรมของ

ประชาชนเป็นสิ่งจำเป็นในการศึกษาพฤติกรรมกรรมการป้องกันอันตรายจากสารฟลูออไรด์ เนื่องจาก การศึกษาความรู้และพฤติกรรมของประชาชนดังกล่าว เป็นสิ่งจำเป็นพื้นฐานและนำมาใช้ ประโยชน์ได้ดีในการจัดโครงการสุศึกษาเพื่อให้ความรู้และส่งเสริมสุขภาพของประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการมุ่งศึกษาระดับความรู้และพฤติกรรมของประชาชน ในการป้องกันสารฟลูออไรด์จากการทำเหมืองแร่โดยเน้นศึกษาว่า ระดับความรู้เรื่องอันตรายจาก สารฟลูออไรด์มีมากน้อยเพียงไร พฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากสารฟลูออไรด์ของประชาชนที่มีถิ่นฐานใกล้เหมืองแร่ เป็นอย่างไร และระดับความรู้เรื่องสารฟลูออไรด์ของประชากรจะมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากสารฟลูออไรด์จากการทำเหมืองแร่ อย่างไร

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1 เพื่อศึกษาระดับความรู้ของประชาชน เกี่ยวกับสารฟลูออไรด์ กรณี การทำเหมืองแร่ฟลูออไรด์
- 2 เพื่อศึกษาพฤติกรรมการป้องกันของประชาชน จากสารฟลูออไรด์ กรณี การทำเหมืองแร่ฟลูออไรด์
- 3 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับความรู้ของประชาชน เรื่องสารฟลูออไรด์ ในการทำเหมืองแร่ กับพฤติกรรมการป้องกันของประชาชนกรณีการทำเหมืองแร่ฟลูออไรด์

1.3 นิยามคำศัพท์เฉพาะ

1. ระดับความรู้เรื่องสารฟลูออไรด์หมายถึง ระดับการรับรู้และเข้าใจถึง เรื่องราวข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับ โทษ อันตราย ผลกระทบด้านสุขภาพร่างกายของมนุษย์และสิ่งแวดล้อมของสารฟลูออไรด์ ตลอดจนถึงธรรมชาติของแร่ฟลูออไรด์
2. พฤติกรรมการป้องกันสารฟลูออไรด์หมายถึง การกระทำเพื่อป้องกันไม่ให้ร่างกายได้รับสารฟลูออไรด์เกินขนาดอันเป็นผลทำให้เกิดความผิดปกติของร่างกาย การได้รับสารฟลูออไรด์จากการทำเหมืองแร่ แม้กระทั่งการได้รับสารฟลูออไรด์จากของใช้อุปโภค และบริโภคในชีวิตประจำวัน

1.4 สมมติฐานการวิจัย

1. ระดับความรู้ของประชาชน เกี่ยวกับสารฟลูออไรด์อยู่ในระดับสูง
2. พฤติกรรมการป้องกันของประชาชน จากสารฟลูออไรด์อยู่ในระดับสูง
3. ระดับความรู้เรื่องสารฟลูออไรด์จะมีความสัมพันธ์ทางบวก กับพฤติกรรมการป้องกันของประชาชน จากสารฟลูออไรด์ของเหมืองแร่

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University